

מכון שלום הרטמן



מטרות השיעור:

1. התלמיד יבין את ערכו כאדם ייחודי.
2. התלמיד יבין שקהילה כוללת את סך חבריה, שכל אחד מהם הוא אדם ייחודי ואינה שוללת את הייחודיות של הפרטים. מכאן נובע כוחה של הקהילה.
3. התלמיד יפתח מודעות לעצמו כמי שמשוגל לקחת חלק בפעולה של הכלל.

מבנה השיעור:

1. הפעלת פתיחה - הייחודי שבי.
2. לימוד מקור 1 - מדברי הרב קוק.
3. דיון - בין היחיד לחברה.
4. לימוד מקור 2 - "באנו חושך לגרש".
5. לימוד מקור 3 - מדבריו של בנימין זאב הרצל.
6. דיון מסכם.

הערה: המקורות מופיעים בדף מקורות בסוף המערך. כדאי לצלם אותם ולהביא אותם בפני התלמידים.

מהלך השיעור

הפעלת פתיחה: הייחודי שבי

כל אחד מהתלמידים יכתוב תכונה אחת או יותר שמאפיינת אותו ומייחדת אותו. תכונה שהוא רואה בה משהו שמבדיל אותו מאנשים אחרים. תכונה שהוא טוב בה במיוחד. ניתן לבקש מהתלמידים לכתוב כל אחד תכונה ייחודית של התלמיד שיושב לצדו. המורה ירשום את התכונות על הלוח.

נקודות לדיון:

- ◀ האם ישנן תכונות שחזרו יותר מפעם אחת? אם כן - האם זה מעיד על כך שלא מדובר בתכונה ייחודית?
- ◀ האם הייחודיות שלנו מפרידה בינינו ובין האחרים או שדווקא מקרבת?
- ◀ האם היינו רוצים שכולנו תהיינה אותן תכונות? (נניח - שכולנו נצטיין בספורט ובמתמטיקה ונהיה נדיבים וכריזמטיים?)

(הרב קוק - נולד בלטביה בשנת 1865. עלה לארץ וכיהן כרב האשכנזי הראשון בארץ ישראל. מאבות הציונות הדתית. כתב חיבורים שונים, ובהם כתבים הגותיים. נפטר בשנת 1935. הקטע הבא מיוחס לו.)

צריך שכל איש ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר ואין נרו שלו כנר חברו.

ואין איש שאין לו נר.

וצריך שכל איש ידע ויבין שעליו לעמול ולגלות את אור הנר

ברבים, ולהדליקו לאבוקה גדולה [אור המורכב ממספר שלהבות] ולהאיר את העולם כולו.

(שרה לוי תנאי: נולדה בירושלים בשנת 1911 להורים עולים מתימן. מחלוצות המחול בארץ. ייסדה את להקת המחול ענבל. כתבה יצירות מחול ולצדן שירי ילדים מפורסמים. נפטרה בשנת 2005).
 חשוב לציין שלעתים אנו ותלמידנו נוטים לזלזל בשירי ילדים. למרות היותם קליטים ופשוטים לכאורה יש בהם לא פעם רעיונות עמוקים ומרתקים. שיר זה, המוכר בוודאי למרבית התלמידים עוד מימי הגן, מציג רעיון שניתן לצאת ממנו לדיון חשוב ורציני.

באנו חושך לגרש,

בידינו אור ואש.

כל אחד הוא אור קטן, סורה חושך, הלאה שחור!

וכולנו אור איתן. סורה מפני האור!

[בנימין זאב הרצל, חוזה המדינה, נולד בשנת 1860 בבודפשט בירת הונגריה. הוא למד משפטים ועבד כעיתונאי. לאחר שנחשף למצוקות היהודים בעולם פעל במישורים שונים. בין היתר ייסד את הקונגרס הציוני ואת המוסדות הציוניים. מתוך פעילותו המדינית קמה התנועה הציונית שהביאה להקמת מדינת ישראל] דבריו אלו של הרצל מתארים את הדרך שבה לדעתו תתחיל התנועה הציונית לצמוח עד הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.
 אנו מביאים את דבריו של הרצל כדוגמה למצב בו הנרות הבודדים דולקים ולאחריהם נדלקת האבוקה הגדולה.

בראשית דולק אור אחד, ועוד אחד ועוד אחד, ועוד אחרים.
החושך יחלוף כליל.

מתוך הצעירים יבקע האור בראשונה, ואחר ילוו עליהם האחרים,
אוהבי הצדק והאמת, החופש והקדמה האנושית, היופי.
ובהיות הנרות כולם דולקים, ישתאו וישמחו על העבודה שנעשתה.

אין לך תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש משרת האור.

1 ◀ הרב קוק

2 ◀ באנו חושך לגרש

שרה לוי תנאי

3 ◀ המנורה, בנימין זאב

הרצל, "די וולט", 1897

דיון מסכם

לאור הפעלת הפתיחה ולאור המקורות שנלמדו:
 כיצד לדעתכם הייתה מתנהגת חברה שכל חבריה זהים זה לזה? האם לדעתכם זו חברה חזקה או חלשה? האם תוכלו לספר על מקרה בו ההתאחדות של כמה חברים הפכה אותם לקבוצה חזקה ומגובשת? מה היה תפקידו של כל אחד מהחברים?

מיוחס לרב קוק

צריך שכל איש ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר ואין נרו שלו כנר חברו. ואין איש שאין לו נר. וצריך שכל איש ידע ויבין שעליו לעמול ולגלות את אור הנר ברבים, ולהדליקו לאבוקה גדולה ולהאיר את העולם כולו.

נקודות לדיון

- ◀ מה מסמל הנר בדבריו של הרב קוק?
- ◀ במה מתבטא הרעיון שלכל אדם נר שונה?
- ◀ "אין איש שאין לו נר" - האם לדעתכם לכל אדם יש את התכונה המייחדת אותו מאנשים אחרים?
- ◀ הרב קוק טוען שעלינו לעמול ולגלות את הנר ברבים - האם לדעתכם צריך לגלות את הנר או שהוא כבר מוכר לנו? כיצד מגלים את הנר?
- ◀ הדגימו מקרה בו דולק בנו נר והסביבה לא מכירה אותו.
- ◀ כיצד האדם יכול להאיר את העולם כולו בעזרת הנר שלו?

באנו חושך לגרש,
בידינו אור ואש.
כל אחד הוא אור קטן,
וכולנו אור איתן.

סורה חושך, הלאה שחור!
סורה מפני האור!

באנו חושך לגרש

מילים: שרה לוי תנאי

נקודות לדיון

- ◀ מהו לדעתכם אותו חושך שאותו אנו באים לגרש? מהם אותם "אור ואש"?
- ◀ האם לדעתכם הביטוי "כל אחד הוא אור קטן" מעיד שאנו כפרטים חסרי חשיבות בחברה?
- ◀ באלו מקרים החברה יכולה להילחם בחושך, והאדם הפרטי אינו יכול? הדגימו.
- ◀ במה דומים דברים אלו לדבריו של הרב קוק במקור הקודם?

בראשית דולק אור אחד, ועוד אחד ועוד אחד, ועוד אחרים. החושך יחלוף כליל.

מתוך הצעירים ייבקע האור בראשונה, ואחר ילוו עליהם האחרים, אוהבי הצדק והאמת, החופש והקדמה האנושית, היופי.

ובהיות הנרות כולם דולקים, ישתאו וישמחו על העבודה שנעשתה.

אין לך תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש משרת האור.

המנורה, בנימין זאב

הרצל, "די וולט", 1897

נקודות לדיון

- ◀ מיהם לדעתכם האורות ומהו החושך בדבריו אלו של הרצל?
- ◀ מדוע לדעתכם הצעירים הם אלו שמהם ייבקע האור בראשונה?
- ◀ הרצל מדמה את הצעירים הציוניים לשמש שמדליק את החנוכייה כולה. הסבירו. אתה עונה בשאלה זו לסעיף א'.
- ◀ כיצד לדעתכם אתם, כצעירים, יכולים להיות האורות הראשונים, השמש שמדליק את החנוכייה?